

De vermogensmarkt

De euro op koers

Havo

Economie

2010-2011 VERS

INHOUD

HOOFDSTUK 1: EEN MARKT VOOR VREEMDE VALUTA	pag 3
1.1 Inleiding	pag 3
1.2 Vreemde valuta	pag 4
1.3 Vraag en aanbod op de valutamarkt	pag 7
HOOFDSTUK 2: DE BETALINGSBALANS	pag 10
2.1 Lopende rekening en kapitaalrekening	pag 10
2.2 Goud- en deviezenrekening	pag 13
2.3 De betalingsbalans en koersveranderingen	pag 15
HOOFDSTUK 3: WISSELKOERSBEWEGINGEN: OORZAKEN EN GEVOLGEN	pag 18
3.1 Lange termijn	pag 18
3.2 Korte termijn	pag 21
3.3 Interventie	pag 23
HOOFDSTUK 4: DE KOERS VAN DE DOLLAR	pag 25
4.1 Verstoringen van de markt	pag 25
4.2 Vertrouwenscrisis	pag 26
Hoofdstuk 5: Context- en oefenopgaven	pag 27
Register	pag 30

1. Een markt voor vreemde valuta

1.1 Inleiding

Nog een paar weken en dan is het vakantie!
Caroline, Stephanie en Bianca hebben zich door Hafsa over laten halen om mee te gaan op vakantie naar Marokko. Als ze tenminste geslaagd zijn. Ze zijn al druk met de voorbereidingen bezig. Hafsa zegt dat ze het beste in Marokko geld uit de muur kunnen halen en maar een klein beetje meenemen hiervandaan voor de eerste dag. Dat is veel goedkoper.

De drie avontuurlijke Hollandse meiden hadden er nog niet aan gedacht dat ze geld zouden moeten wisselen; ze waren nog nooit buiten het Eurogebied op vakantie geweest.

Opdracht 1.

- Welke munteenheid gebruikt men in Marokko?
- Zoek op het internet wat deze munt waard is.
- Welke landen behoren tot het Eurogebied?

Veel landen gebruiken dus een eigen munt. We noemen dat de valuta van het land. Alleen met dat geld kun je in het land overal betalen. Onze stoere meiden moeten Marokkaans geld kopen om tijdens hun vakantie bijvoorbeeld souvenirs aan te schaffen. Er is dus een internationale markt voor munteenheden. Deze markt heet de **valutamarkt** en de prijs die op deze markt tot stand komt heet de **wisselkoers**.

Opdracht 2.

- Zoek op het internet de wisselkoersen van:
 - Dollar
 - Engelse pond
 - de Yen
- Vergelijk in de klas of iedereen dezelfde antwoorden heeft.
- Geef een verklaring voor het feit dat de antwoorden kunnen verschillen.

Zoals op elke markt het geval is komt ook op de valutamarkt de prijs (de wisselkoers) tot stand onder invloed van vraag en aanbod. Als er veranderingen in de vraag of het aanbod optreden dan verandert de wisselkoers natuurlijk ook. En dat kan grote gevolgen hebben.

We gaan nog even terug naar onze meiden.

Ze hebben nog warme herinneringen aan hun lessen economie en hebben daarom een begroting gemaakt. Hafsa was daarbij een goede hulp omdat zij wel ongeveer weet wat alles kost in Marokko. Nu nog omrekenen in euro's. Van het internet hebben ze een overzichtje uitgeprint.

Niet echt een makkie zo'n overzicht!

1.2 Vreemde valuta

Valuta overzicht

Per 9 juni 2008

Koers van de munt in euro's

Land	Munt	ISO	Aankoop	Midden	Verkoop
Australië	Dollar	AUD	0,6066	0,6098	0,6129
Bahrein	Dinar	BHD	1,6728	1,6807	1,6886
Canada	Dollar	CAD	0,6180	0,6211	0,6242
Denemarken	Kroon	DKK	0,1333	0,1340	0,1348
Ver. Koninkrijk	Pond	GBP	1,2470	1,2532	1,2596
Hongarije	Forint	HUF	0,000403	0,000405	0,000407
IJsland	Kroon	ISK	0,008403	0,0084700	0,008547
Israël	Shekel	ILS	0,1894	0,1905	0,1916
Japan	Yen	JPY	0,005974	0,006000	0,006031
Kroatië	Kuna	HRK	0,1372	0,1379	0,1387
Marokko	Dirham	MAD	0,0869	0,0889	0,0909
Verenigde Staten	Dollar	USD	0,6386	0,6418	0,6452

In dit schema zijn drie koersen vermeld: aankoop, midden en verkoop. De aankoopprijs is de laagste, de verkoopprijs de hoogste. De bank geeft in dit schema aan welke prijs zij aan jou willen betalen als jij (je restant) vreemde valuta komt inleveren bij de bank (dat is een aankoop voor de bank) en hoeveel je moet betalen als je vreemde valuta wilt kopen bij de bank (voor de bank een verkoop). De bank wil er natuurlijk ook iets aan verdienen en maakt daarom de verkoopprijs hoger dan de aankoopprijs.

De meiden hebben in hun begroting staan dat ze ongeveer 2.875 Marokkaanse munten aan contant geld nodig hebben voor hun vakantie.

Opdracht 3.

- Reken uit wat ze kwijt zijn aan contant geld in euro's. Gebruik de gegevens uit de tabel.
- Reken uit wat ze kwijt zijn aan contant geld in euro's als de koers van de Marokkaanse munt 0,1000 wordt.
- Is de koers van de Marokkaanse munt in dit geval gestegen of gedaald?
- Is de koers van de euro gestegen of gedaald?
- Wanneer ga je liever op vakantie in Marokko: als de koers van de Marokkaanse munt laag is of als die hoog is? Verklaar je antwoord.

Onze meiden kunnen nu naar de bank om hun Marokkaanse munten te gaan halen. Ze vragen om dirhams maar die moeten wel betaald worden. Met euro's in dit geval en de meiden bieden dus euro's aan op de **valutamarkt**. De vraag naar dirhams stijgt en het aanbod van euro's stijgt.

Nu is het natuurlijk niet zo dat door deze transactie van onze dames de koers van de euro opeens gaat dalen en die van de dirham gaat stijgen. Daarvoor is het bedrag te laag. Maar als meer mensen in de zomertijd op vakantie naar Marokko gaan dan zal de koers van de dirham stijgen ten opzichte van de euro.

Nog een rekenvoorbeeld, maar nu met dollars:

Opdracht 4.

De koers van de dollar is in twee maanden tijd veranderd van $1 \text{ €} = \$ 1,40$ naar $1 \text{ €} = \$1,50$.

a. Laat met een berekening zien of het gaat om een stijging of een daling van de **dollar**koers

Jij twijfelt of je naar de VS op vakantie zult gaan of niet.

b. Zal door deze koersontwikkeling je keuze eerder negatief of eerder positief uitvallen. (mocht je moeite hebben: werk dan met een getallenvoorbeeld).

Over de hele wereld is er een groot elektronisch communicatienetwerk waar 24 uur per dag valuta worden gevraagd en aangeboden (door vooral financiële instellingen als banken die voor consumenten en bedrijven bemiddelen). De prijzen van de valuta, de wisselkoersen, veranderen daardoor voortdurend. Die koersschommelingen zorgen voor flink wat risico. Zo kan de geplande vakantie in Marokko flink goedkoper worden, maar ook flink duurder als de koers van de dirham ten opzichte van de euro verandert. Wat de vakantie in eigen land kost, bijvoorbeeld op de Waddeneilanden, kun je ruim van tevoren plannen en dat staat dan ook vast.

Eurogebied

Voor ondernemingen die handelen binnen het eurogebied is er ook geen **VALUTARISICO**. Hetzelfde geldt voor ondernemingen binnen hun eigen land. Ze kunnen immers contracten sluiten waarin een bepaald bedrag is afgesproken. Dat bedrag is voor ondernemers in het eurogebied in euro's uitgedrukt en moet ook worden afgerekend, wat er met de koers van de euro ook gebeurt. Maar ondernemingen die zaken doen met ondernemingen in landen met een andere munt lopen het risico dat op het moment van afrekenen de koers zo is veranderd dat de verwachte winst helemaal is verdwenen en er zelfs verlies wordt geleden. Flinkke schommelingen in wisselkoersen belemmeren daarom internationale handel. Kijk maar naar de volgende opdracht.

Opdracht 5.

Je bent ondernemer en exporteert naar de Verenigde Staten. Je hebt in december 2007 een order afgesloten voor de levering van 1000 producten. Je hebt de prijs van je producten vastgelegd op € 15,= . De levering en de betaling hebben plaatsgevonden in maart 2008.

- Boven de grafiek staat "dollar verder omlaag" terwijl de lijn in de grafiek sterk stijgt. Verklaar dit.
- Ben jij als ondernemer blij dat je de prijs in december in euro's hebt vastgelegd of had je dat achteraf liever in dollars gedaan? Motiveer je antwoord met behulp van een berekening.

Zodra mensen en bedrijven zaken gaan doen "over de grens" komt de valutamarkt om de hoek kijken. Een land dat (bijna) geen zaken doet met het buitenland zal zich over de koers geen zorgen maken. De valutamarkt is dus altijd een internationale markt.

De koers is de prijs van een valuta uitgedrukt in een andere valuta bv.

€ 1,- = \$ 1,55472.

Deze koers is het resultaat van vraag en aanbod van de dollar en de euro.

In de volgende paragraaf gaan we dieper in op de vraag naar een munt. Waarom worden dollars gevraagd of aangeboden? En door wie?

1.3 Vraag en aanbod op de valutamarkt

Zwakke dollar drukt export naar VS

De waardevermindering van de dollar ten opzichte van de euro heeft vorig jaar gezorgd voor een lagere groei van de export naar de Verenigde Staten. Dat blijkt woensdag uit cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Door de voor Amerikanen ongunstige koers is het minder aantrekkelijk om in Europa te kopen. De groei van de uitvoer naar de VS ging het afgelopen jaar gelijk op met de totale uitvoer van Nederland. De groei lag echter wel aanmerkelijk lager dan in de twee jaar ervoor en viel in het laatste kwartaal aanzienlijk terug. De Nederlandse uitvoer van goederen naar de VS was vorig jaar bijna acht procent meer waard dan een jaar eerder. Dit is een ruime halvering van het groeitempo van 2006. De groei was echter nog altijd aanzienlijk hoger dan in vorige perioden dat de dollar het slecht deed of van economische teruggang in de VS. In 2001 nam de uitvoerwaarde zelfs af.

Bron: De Pers 09-04-2008

Aan het einde van vorig jaar liep de groei flink terug. De groei van drie procent was de laagste groei sinds begin 2004. De totale Nederlandse uitvoer groeide in het laatste kwartaal van vorig jaar met ongeveer elf procent, stelt het CBS.

De export naar de VS is sinds 2002 ongeveer een twintigste van de totale uitvoer. Het overgrote deel van de Nederlandse export blijft veel dichterbij huis. Bijna een kwart van uitgevoerde goederen gaat naar Duitsland. Ook België en het Verenigd Koninkrijk importeren veel Nederlandse goederen. Daarmee blijft tachtig procent van de Nederlandse uitvoer in Europa.

Vliegtuigen KLM iets voller

AMSTELVEEN (AFN) - De passagiersvliegtuigen van luchtvaartmaatschappij Air France-KLM waren in mei iets voller dan in dezelfde periode een jaar eerder. De gemiddelde bezettingsgraad is met 0,2 procentpunt gestegen tot 79,3 procent. Dat meldde het Frans-Nederlandse concern maandag.

Bron: Belegger.nl 8 juni 2008

Air France-KLM vervoerde in mei 6,6 miljoen passagiers, 3,8 procent meer dan een jaar eerder. De capaciteit nam toe met 5,8 procent. De vrachtdivisie vervoerde 1,5 procent meer vracht bij een 5,1 procent hogere capaciteit. De vrachttuistellen van Air France-KLM zaten voor 64,8 procent vol.

Zomaar twee artikelen uit het nieuws van het afgelopen jaar. Onze Nederlandse bedrijven proberen hun producten en diensten niet alleen in Nederland aan de man te brengen maar ook in het buitenland. KLM vervoert niet alleen Nederlandse passagiers maar ook buitenlandse.

Als buitenlandse consumenten Nederlandse goederen en diensten willen gebruiken moeten ze betalen met euro's. Als die buitenlandse consumenten in Euroland wonen is dat geen probleem. Zo niet dan zullen ze eerst euro's moeten kopen om de Nederlandse

bedrijven mee te betalen. Zelfs als de Nederlandse bedrijven het goedvinden dat ze met hun eigen munten (bv. dollars) betalen dan zullen die Nederlandse bedrijven deze munten om gaan ruilen voor euro's omdat ze daarmee hun leveranciers (in Euroland) en hun personeel moeten betalen en die willen euro's.

KORTOM: EXPORT VAN GOEDEREN EN DIENSTEN DOOR NEDERLANDSE BEDRIJVEN NAAR LANDEN BUITEN EUROLAND BETEKENT VRAAG NAAR DE EURO.

Opdracht 6.

Lees het artikel: "Zwakke dollar drukt export naar VS."

- a. Laat met een berekening zien dat een product van € 10,- voor de Amerikaanse consument duurder wordt als de dollarkoers daalt.
- b. Wat zal er met de vraag naar Europese exportgoederen gebeuren als de dollar daalt?
- c. Welk effect heeft deze ontwikkeling voor de koers van de euro?

Opdracht 7.

- a. Noem vier producten die Nederland veel exporteert naar het buitenland.
- b. Noem vier diensten die Nederland veel exporteert naar het buitenland.

Naast het exporteren van goederen en diensten zijn er nog enkele transacties die de vraag naar euro's beïnvloeden.

Zo kan het gebeuren dat Nederlandse werknemers voor een buitenlands bedrijf werken, hun salaris ontvangen in bv. dollars en dat omzetten in euro's.

Er zijn Nederlandse bedrijven met vestigingen in het buitenland die de in het buitenland behaalde winst omzetten in euro's.

Er zijn mensen met spaargeld in het buitenland of buitenlandse aandelen die rente en winst opleveren die deze opbrengst van hun geld omzetten in euro's.

Allemaal voorbeelden van inkomen uit het buitenland dat leidt tot vraag naar euro's.

Opdracht 8.

De koers van de dollar is gedurende een jaar gedaald van \$ 1 = € 0.74 naar \$ 1 = € 0,71.

Een Nederlander heeft een jaar geleden € 100.000 op een spaarrekening in de VS had gezet (en heeft dus dollars gekocht tegen \$ 1 = € 0.74). De rentestand in de VS is 5% op jaarbasis en in Europa 4% op jaarbasis.

Heeft deze Nederlander het achteraf gezien slim aangepakt of had hij beter zijn geld op een Nederlandse bank kunnen laten staan?

Verklaar je antwoord met behulp van een berekening.

We hebben het zojuist wel gehad over de opbrengsten van het geld dat gespaard en/of belegd wordt maar nog niet over het bedrag zelf.

Als mensen van buiten Euroland hun geld naar Nederland overmaken om het hier op een (spaar)rekening te zetten of te gebruiken voor het kopen van Nederlandse aandelen of bedrijven zelf dan betekent dat ook vraag naar de euro. Ze hebben er immers euro's voor nodig die ze niet hebben. We noemen deze beleggingen, sparen en investeren, vanuit het buitenland **kapitaalimport**.

Hiermee bedoelen we ook het kapitaal dat bedrijven naar Nederland sturen voor investeringen zoals voor het bouwen van een fabriek (= **investeren**).

Er zijn dus vier soorten transacties die leiden tot meer vraag naar euro's:

1. De export van goederen vanuit Nederland* naar niet-Eurolanden.
2. de export van diensten vanuit Nederland* naar niet-Eurolanden.
3. het binnenkomen van inkomen (loon, rente, winst) vanuit niet-Eurolanden.
4. het binnenkomen van kapitaal (voor de renteopbrengst of om te investeren) vanuit niet-Eurolanden.

* hetzelfde geldt voor bedrijven en personen in de andere landen van het Eurogebied.

Opdracht 9.

iPhone naar Nederland	
<p>Te koop De gadget van Apple heeft lang op zich laten wachten, maar T-mobile mag de iPhone vanaf volgende maand verkopen. Nederland was tot nu toe het enige land in Europa waar de iPod niet te koop was.</p> <p>Tien miljoen De nieuwe iPhone heeft gps en eindelijk ook snel mobiel internet.</p>	<p>De nieuwe iPhone moet ervoor zorgen dat Apple voor het eind van het jaar in totaal tien miljoen telefoons heeft verkocht.</p> <p>Apple heeft in anderhalf jaar zes miljoen telefoons verkocht.</p>

Bron: RTL.nl 16 juni 2008

- a. Wat gebeurt er met de vraag naar of het aanbod van euro's als de iPhone naar Nederland komt?
- b. Wat zal er met de koers van de euro gebeuren als Nederlanders massaal de iPhone gaan aanschaffen?

De koers van de euro wordt bepaald door vraag en aanbod van de euro. We hebben al gezien welke factoren van invloed zijn op de vraag.

Bij het aanbod gaat het om dezelfde factoren, *maar dan in tegengestelde richting*.

De vraag naar euro's wordt groter door de export vanuit Nederland naar niet-Eurolanden, het aanbod wordt groter door meer import door Nederland vanuit niet-Eurolanden.

Opdracht 10.

Schrijf de vier soorten transacties op die leiden tot een groter *aanbod* van euro's.

Hoofdstuk 2: De Betalingsbalans

2.1 Lopende rekening en kapitaalrekening

Iedere dag opnieuw vinden er vele transacties plaats tussen ondernemers / consumenten uit Nederland en ondernemers / consumenten uit het buitenland. Voor economen, ambtenaren en politici is het noodzakelijk om goed inzicht te hebben in de internationale handel. Om die reden wordt er een **BETALINGSBALANS** opgesteld. Op dit overzicht wordt systematisch genoteerd wat er aan transacties plaatsvindt tussen ingezetenen (mensen die in Nederland wonen en bedrijven die in Nederland gevestigd zijn) en mensen en bedrijven in het buitenland.

Er is gekozen voor het systeem van een balans. Aan de linkerkant van de balans noteren we de binnenkomende *geldstroom* en aan de rechterkant de uitgaande *geldstroom*. Let erop dat het gaat om de *geldstromen* en niet om de goederen of diensten.

inkomsten	uitgaven
Exportwaarde* van de goederen	Importwaarde* van de goederen
* Exportwaarde = Exportvolume x exportprijs	
* Importwaarde = Importvolume x importprijs	

Opdracht 11.

Leg uit dat de export van goederen aan de kant van de binnenkomende geldstroom staat (onder "inkomsten").

Om een goed overzicht te krijgen is de betalingsbalans ingedeeld naar soorten transacties. Per soort transactie is een deelrekening gemaakt. Namelijk:

1. De **Lopende rekening** (met goederen, diensten en inkomens)
2. De **Kapitaalrekening** (met beleggingen en investeringen)

Op de Lopende rekening gaat het om geldstromen die alleen betrekking hebben op de periode zelf.

Bij de geldstromen op de vermogensrekening ligt dat anders. Beleggingen hebben ook gevolgen voor geldstromen in de toekomst.

Spaargeld levert rente op, investeringen winst.

Een eenvoudig getallenvoorbeeld.

inkomsten	Lopende Rekening*		uitgaven
Exportwaarde van goederen	130	Importwaarde van goederen	124
Exportwaarde van diensten	25	Importwaarde van diensten	17
Van het buitenland		Aan het buitenland betaalde	
ontvangen inkomens	<u>14</u>	inkomens	<u>16</u>
	<u>169</u>		<u>157</u>

* alle bedragen in miljarden euro's

Bij de aan het buitenland betaalde inkomens moet men bijvoorbeeld denken aan lonen die door een Nederlands bedrijf aan een werknemer worden betaald die ingezetene is van een ander land. Bijvoorbeeld Corus, die enkele Tsjechische metaalarbeiders in dienst heeft gehad en het loon van die arbeiders naar Tsjechië stuurt. Maar ook kan je denken aan een Zwitserse belegger die enkele aandelen Ahold heeft en nu zijn dividend overgemaakt krijgt. Voor van het buitenland ontvangen inkomens geldt hetzelfde. Als de ING bank geld uitgeleend heeft aan een Amerikaans bedrijf zal het rente ontvangen vanuit de VS. Deze rente is een inkomen vanuit het buitenland.

Je ziet dat het totaal van de inkomsten vanuit het buitenland 169 miljard is en dat van de uitgaven aan het buitenland 157 miljard. Het verschil tussen de inkomsten en de uitgaven noemt men het saldo. Het saldo op de lopende rekening is in dit land gelijk aan 12. Dat betekent dat er € 12 miljard meer het land in komt dan er uit gaat op basis van de lopende rekening.

Een andere manier om de lopende rekening weer te geven is deze op te delen in drie deelrekeningen. De **goederenrekening**, de **dienstenrekening** en de **inkomensrekening**.

Van deze deelrekeningen kunnen we ook weer het saldo uitrekenen, en als we die saldi bij elkaar optellen hebben we het saldo van de lopende rekening.

De lopende rekening ziet er dan als volgt uit:

inkomsten		uitgaven	saldo
130	Goederenrekening	124	+ 6
25	Dienstenrekening	17	+ 8
14	Inkomensrekening	16	- 2
<u>169</u>	Lopende rekening	<u>157</u>	<u>+ 12</u>

Opdracht 12.

Van een land bedraagt het saldo van de dienstenrekening +2 miljard, de importwaarde van goederen bedraagt 95 miljard, de van het buitenland ontvangen inkomens bedragen 35 miljard en de aan het buitenland betaalde inkomens bedragen 42 miljard.

Het saldo van de lopende rekening bedraagt -4 miljard.

Bereken de exportwaarde van de aan het buitenland geleverde goederen.

Maar behalve de lopende rekening is er dus nog de kapitaalrekening op de betalingsbalans te vinden. Hierop worden de bedragen genoteerd die het land inkomen of uitgaan om er rendement op te maken. De bezitters van dit geld denken dat ze meer opbrengst van hun geld krijgen als ze het de grens over sturen.

Bijvoorbeeld: Philips besluit een nieuwe fabriek in China te bouwen. Het kapitaal dat voor deze investering nodig is staat op de kapitaalrekening aan de rechterkant (onder "uitgaande geldstroom") onder het kopje kapitaalexport.

Nog een voorbeeld: Een Amerikaanse belegger wil Nederlandse aandelen kopen op de beurs in Amsterdam. Het bedrag dat hij wil beleggen staat als kapitaalimport aan de linkerkant van de kapitaalrekening (onder "inkomende geldstroom").

De rekening ziet er dus als volgt uit:

inkomsten	kapitaalrekening*	uitgaven
kapitaalimport	52 Kapitaalexport	55

* alle bedragen in miljarden euro's

Tekort vermogensrekening = 3 miljard euro

Kijken we nu naar de volledige betalingsbalans dan zien we dat er een overschot is van € 12 miljard op de lopende rekening van de betalingsbalans en een tekort van € 3 miljard op de kapitaalbalans.

Op de gehele balans is er dus een overschot van € 9 miljard. Dat betekent dus dat er in de periode in totaal € 9 miljard euro meer ons land ingestroomd is dan er uitgestroomd is.

Dit saldo noemt men het **materieel saldo** van de betalingsbalans.

In het schema ziet het er als volgt uit:

inkomsten		uitgaven	saldo
130	Goederenrekening	124	+ 6
25	Dienstenrekening	17	+ 8
14	Inkomensrekening	16	- 2
169	Lopende rekening	157	+ 12
52	Kapitaalrekening	55	- 3
<u>221</u>	Balanstotaal	<u>212</u>	
	Materieel saldo		<u>+ 9</u>

Opdracht 13.

Van een land zijn de volgende gegevens bekend:

- Saldo goederenrekening: + 15
- Saldo dienstenrekening: - 2
- Saldo inkomensrekening: 0
- Materieel saldo: +5

Bereken het saldo op de kapitaalrekening.

Opdracht 14.

Van een land bedraagt het saldo van de dienstenrekening +2 miljard, de importwaarde van goederen bedraagt 90 miljard, de van het buitenland ontvangen inkomens bedragen 37 miljard en de aan het buitenland betaalde inkomens bedragen 44 miljard.

De importwaarde van diensten bedraagt 79 miljard.

De kapitaalimport bedraagt 113 miljard en het saldo van de kapitaalrekening bedraagt -9 miljard.

Het materieel saldo van de betalingsbalans bedraagt -6 miljard

inkomsten		uitgaven	saldo
	Goederenrekening		
	Dienstenrekening		
37	Inkomensrekening	44	
	Lopende rekening		
113	Kapitaalrekening		- 9
	Balanstotaal		
	Materieel saldo		<u>- 6</u>

Vul de bovenstaande betalingsbalans zo veel mogelijk in en bereken de exportwaarde van de aan het buitenland geleverde goederen.

2.2 De goud- en deviezen rekening

Wat gebeurt er met het geld dat extra binnengekomen is?

Laten we eens kijken. Een buitenlands bedrijf dat Nederlandse producten wil hebben moet betalen in euro's. Deze euro's komen bij de Nederlandse banken vandaan en zijn gekocht in ruil voor bv. dollars. Deze Nederlandse banken zullen een groot deel van de dollars aanbieden bij De Nederlandse Bank (DNB is een bank alleen voor banken) die de buitenlandse valuta opslaat in de voorraad. Nederlandse banken kunnen namelijk alleen zaken doen in Nederland met euro's en niet met dollars.

Zo ontstaat er bij De Nederlandse Bank een voorraad vreemde valuta (ook wel deviezen genoemd).

Wil nu een Nederlandse importeur Amerikaanse auto's kopen in de VS dan gaat hij naar zijn bank om dollars te kopen. Deze bank kan dan weer bij DNB dollars kopen en die leveren aan de auto-importeur.

Je begrijpt dat de voorraad deviezen toeneemt als er meer geld ons land binnenkomt dan er uit gaat en dat die voorraad daalt als er meer geld ons land uit gaat dan er binnenkomt.

Deze verandering, altijd ter grootte van het materieel overschot of tekort, wordt op de laatste deelrekening van de betalingsbalans weergegeven: de goud- en deviezenrekening, ook **goud- en deviezenvoorraad** of **salderingsrekening** genoemd.

Het is geen rekening als de andere rekeningen omdat er altijd alleen maar een saldo links (materieel tekort en afname van de deviezenvoorraad) of een saldo rechts (materieel overschot en toename van de deviezenvoorraad) op staat.

In ons schema gaat dit er als volgt uit zien:

inkomsten		uitgaven	saldo
130	Goederenrekening	124	+ 6
25	Dienstenrekening	17	+ 8
14	Inkomensrekening	16	- 2
169	Lopende rekening	157	+ 12
52	Kapitaalrekening	55	- 3
221	Balanstotaal	212	
	Materieel saldo		+ 9
	Salderingsrekening	9	- 9
<u>221</u>	Totaal	<u>221</u>	
	Formeel saldo		<u>0</u>

Er vallen nu een paar dingen op:

- De deviezenvoorraad is toegenomen met 9 miljard en dit is op de salderingsrekening geboekt aan de uitgavenkant.
- Het saldo op van de salderingsrekening bedraagt nu -9 miljard. Als men het materieel saldo en het saldo van de salderingsrekening bij elkaar op telt komt men op nul uit.
- De balans loopt nu 'glad'.
- Het **formeel saldo** is nul. Dit is per definitie het geval omdat de goud- en deviezenrekening het materieel saldo moet opheffen.

Opdracht 15.

Bezie de onderstaande betalingsbalans en bereken en beredeneer de toe- of afname van de deviezenvoorraad.

inkomsten		uitgaven	saldo
	Goederenrekening	112	- 8
29	Dienstenrekening	24	
14	Inkomensrekening	13	
Lopende rekening		149	
42	Kapitaalrekening		- 6
Balanstotaal			
Materieel saldo			
Salderingsrekening			
...	Totaal
Formeel saldo			

Opdracht 16.**Handelstekort VS in april op USD 60,9 miljard**

Amsterdam (BETTEN FINANCIAL NEWS) - In de Verenigde Staten is het internationale handelstekort voor goederen en diensten in april 2008 uitgekomen op USD 60,9 miljard. Dat is hoger dan waar economen op

Bron: De Pers 10 juni 2008

hadden gerekend, zij gingen uit van USD 60,0 miljard.

Het cijfer over maart is herzien door het Amerikaanse Commerce Department, van een eerder gemeld tekort van USD 58,2 miljard naar USD 56,5 miljard.

In dit artikel is sprake van een handelstekort van de Verenigde Staten. Dat betekent dat de export van goederen en diensten kleiner is dan de import van goederen en diensten.

Stel dat je nog een flink bedrag aan dollars in je bezit hebt en je leest dit bericht zou je dan je dollars verkopen of zou je extra dollars kopen? Motiveer je antwoord.

Deviezen?

2.3 De betalingsbalans en koersveranderingen

Vraag en aanbod van een valuta zijn het gevolg van financiële transacties. En de omvang van alle internationale transacties staan netjes soort bij soort op de betalingsbalans. Op deze manier is er dus een verband te zien tussen wat er op de betalingsbalans staat en de verandering van de wisselkoers.

Er zijn bijvoorbeeld internationale geldstromen als gevolg van de export van goederen door een land. Die zorgen voor de vraag naar de munt van het land. De omvang van de vraag naar de munt staat hiervan aan de linkerkant op de goederenrekening van de betalingsbalans van dat land (in de eigen munt) aan de andere kant van deze handelsbalans staat het bedrag (in de eigen munt genoteerd) waarvoor goederen zijn geïmporteerd en dat het totale aanbod van de munt weergeeft.

En dit verhaal geldt voor zowel de lopende rekening als de kapitaalrekening.

Opdracht 17.

Geef van de volgende internationale transacties aan of deze op de lopende rekening (LR) of de kapitaalrekening (KR) worden geboekt; of dit voor de *eurozone* een ingaande of een uitgaande geldstroom is; en of ze een koersstijging of een koersdaling veroorzaken. Vul het schema in.

- Een Nederlandse institutionele belegger verkoopt zijn Amerikaanse aandelen op Wallstreet; het vrijgekomen geld gebruikt hij om Italiaanse aandelen te kopen.
- De verkoop van een duizendtal Mercedesen door de fabriek in Duitsland aan een importeur in de VS.
- Een Nederlands energiebedrijf importeert Noors aardgas.
- Een belegger uit de VS koopt in Duitsland een fabriekspand.
- Een Franse firma betaalt de factuur van een Nederlandse transportfirma die voor dit Franse bedrijf goederen heeft vervoerd.
- Een Nederlands bedrijf sluit een verzekering af in Groot-Brittannië.
- Ikea financiert een nieuwe vestiging in Nederland.

	LR	KR	Inkomend	Uitgaand	Koers ↑↓
a.					
b.					
c.					
d.					
e.					
f.					
g.					

Opdracht 18.

- Geef een voorbeeld van een transactie voor beide deelrekening van de Nederlandse betalingsbalans, zowel voor de linkerkant (inkomend) als de rechterkant (uitgaand).
- Controleer of een bedrag links steeds overeenkomt met een vraag naar euro's en een notering rechts met een aanbod van euro's.

We kunnen dus kortweg stellen dat de linkerkant van de BB zorgt voor vraag naar de munt van dat land en de rechterkant van de BB zorgt voor aanbod van de munt van dat land. Als de linkerkant van de BB groter is dan de rechterkant (inkomende geldstroom groter dan uitgaande geldstroom) dan is de vraag naar de munt groter dan het aanbod van de munt en zal de koers daardoor zijn gestegen.

Opdracht 19.

Geef een tweetal voorbeelden van transacties die op de Europese kapitaalrekening met de VS voorkomen en die betrekking hebben op inkomende geldstromen.

De betalingsbalans kun je dus zien als een soort boekhouding die over een periode weergeeft hoe de valutastromen zijn. Hiermee krijg je inzicht in de wisselkoersontwikkeling.

Op de betalingsbalans is geboekt wat er is gebeurd. We weten dan waardoor de wisselkoers is veranderd. Maar een belangrijke vraag is natuurlijk waarom de bedragen op de betalingsbalans veranderen en daarmee de wisselkoers.

Daarbij maken we een onderscheid tussen de bewegingen van de wisselkoers op de korte termijn en die op de lange termijn. Om inzicht te krijgen in wisselkoersbewegingen op de korte termijn, zoomen we in op de kapitaalrekening – en doen we dus een soort van beleggingsbenadering. Op de lange termijn kijken we veel meer naar de goederen en dienstentransacties tussen landen – en zoomen we in op de lopende rekening. Dan spreken we van een goederenbenadering. We gaan hier in het volgende hoofdstuk mee aan de slag.

Wellicht uit koers geraakt.

Opdracht. 20

Guus Hiddink belangrijkste ambassadeur voor Nederlandse export

Amsterdam, 5 juni 2008 – De internationaal succesvolle voetbalcoach Guus Hiddink wordt gezien als de belangrijkste ambassadeur voor de Nederlandse export van de afgelopen tien jaar. Dit blijkt uit onderzoek van kredietverzekeraar Atradius en Fenedex in het licht van ‘Tien jaar Trends in Export’. Sinds 1998 brengen Atradius en Fenedex jaarlijks de belangrijkste bewegingen in de Nederlandse export in kaart. Uit dit onderzoek onder 4000 exporteurs blijkt onder meer dat 28 procent van hen de huidige trainer van het Russische nationale voetbalelftal ziet als de belangrijkste pleitbezorger voor de Nederlandse handel. Op de tweede plaats wordt Prins Willem-Alexander (17%) genoemd, derde (8%) is premier Balkenende.

Hiddink heeft in de ogen van Nederlandse ondernemers de afgelopen tien jaar een positieve rol gespeeld in het bevorderen van de export. Zo timmerde hij als coach van Zuid Korea nadrukkelijk aan de weg tijdens het EK van 2002 en is hij nu succesvol als coach van het Russische elftal. Voetbal in algemene zin en Johan Crujff specifiek worden meerdere malen genoemd door de respondenten.

Leden Koninklijk Huis

Ook leden van het Koninklijk Huis worden vaak genoemd als belangrijke ambassadeurs voor de Nederlandse export. Naast Willem-Alexander wordt Máxima door 7 procent van de

ondervraagden genoemd, waarmee ze op de vierde plaats staat. Eveneens werden Koningin Beatrix, Prins Bernard en Prins Willem-Alexander én Máxima als echtpaar spontaan genoemd. Overigens noemt nog altijd 3 procent van de respondenten zichzelf en het eigen bedrijf als belangrijkste ambassadeur.

Toen en nu

Tien jaar geleden werd dezelfde vraag voor het eerst aan Nederlandse exporteurs voorgelegd. De mening over de beste ambassadeur was in 1998 heel anders. Toen werden de Minister van Economische Zaken, het Koningshuis, de Minister van Binnenlandse Zaken, Ajax, de Minister-president, de Staatssecretaris van Economische Zaken en Johan Crujff als belangrijkste pleitbezorgers van Nederlandse bedrijven in de internationale handel genoemd.

Top 7 van de belangrijkste ambassadeurs voor de Nederlandse export:

1. Guus Hiddink (28%)
2. Prins Willem-Alexander (17%)
3. Premier Balkenende (8%)
4. Prinses Máxima (7%)
5. DJ Tiësto (2%)
6. Joop van den Ende (2%)
7. Modeontwerpers Victor & Rolf (1%)

Bron: Marketing online.nl 9 juni 2008

- a. Welk effect heeft de populariteit van deze mensen op de Nederlandse export?
- b. Kun je een reden bedenken waarom dit zo werkt?
- c. Kun jij ambassadeurs noemen van de Amerikaanse export?

3. Wisselkoersbewegingen: Oorzaken en gevolgen

3.1 De lange termijn

Op de lopende rekening kunnen we zien wat er gebeurt met de handel in goederen en diensten (en inkomens).

Waarom kopen consumenten/ondernemers eigenlijk spullen in het buitenland terwijl daar een heleboel nadelen aanzitten:

- andere taal
- andere munten
- leveren ze wel ?
- hoe gaat dat met garantie ?
- enz.

Natuurlijk doen ze dat omdat de voordelen opwegen tegen de nadelen:

- het buitenland produceert de goederen/diensten goedkoper
- de buitenlandse kwaliteit is beter (bv wijn)
- wij kunnen het zelf niet produceren (bv. ijzererts of wintersport) enz.

Opdracht 21.

Bedenk zelf nog twee redenen waarom consumenten/producenten goederen en diensten in het buitenland kopen.

In ons rijtje voordelen van internationale handel staat de prijs bovenaan en dat is niet voor niets. Het zijn vooral de verschillen in prijs die internationale handel op gang brengen.

Laten we eens kijken hoe dat werkt en wat de wisselkoers daar mee te maken heeft.

Een getallenvoorbeeld:

We gaan uit van 1 product dat internationaal verhandeld wordt tussen de VS en Europa. Dit product noemen we Quatro. Om het niet te moeilijk te maken gaan we er van uit dat het geen geld kost om Quatro te transporteren van de VS naar Europa of omgekeerd. In de VS kost Quatro \$ 100 en in Europa € 90. De wisselkoers stellen we op $1 \$ = € 0,90$. Je ziet dat het geen zin heeft voor een Europese importeur om het in de VS te kopen.

Als de koers $1 \$ = € 1$ was geweest, dan had een handelaar uit de VS het product in Europa gekocht, want dan kon hij het kopen voor € 90 en dus voor \$ 90; en had hij het met winst (\$ 10) in de VS kunnen verkopen. Omdat meer handelaren het doen, zou er dus meer vraag naar euro's zijn, en zou dus de koers van de euro toenemen (en dus van de dollar afnemen).

Opdracht 22.

Bereken hoeveel jij als Europese importeur zou verdienen aan één Quatro als de koers $\$1 = € 0,83$ zou zijn.

In dit voorbeeld zien we dat de prijs van het product en de wisselkoers samen bepalen of er internationaal gehandeld wordt of niet.

Stel nu eens dat de prijzen in Nederland harder stijgen dan in de VS, we zeggen ook wel de **INFLATIE** in Nederland is groter dan die in de VS. De Nederlandse producten worden

duurder en de Amerikanen zullen dus minder bij ons kopen. De Nederlandse export daalt en je kunt verwachten dat de koers van de euro ook (iets) gaat dalen. Door die gedaalde koers van de euro worden de producten uit Nederland weer iets goedkoper voor de Amerikanen die weer iets meer naar onze producten gaan vragen.

Terug naar ons product Quatro.

Stel dat de inflatie in de VS heel hoog is: 50% en in Europa is deze 0%. We gaan er in ons voorbeeld van uit dat Quatro dezelfde prijsstijgingen kent.

Opdracht 23.

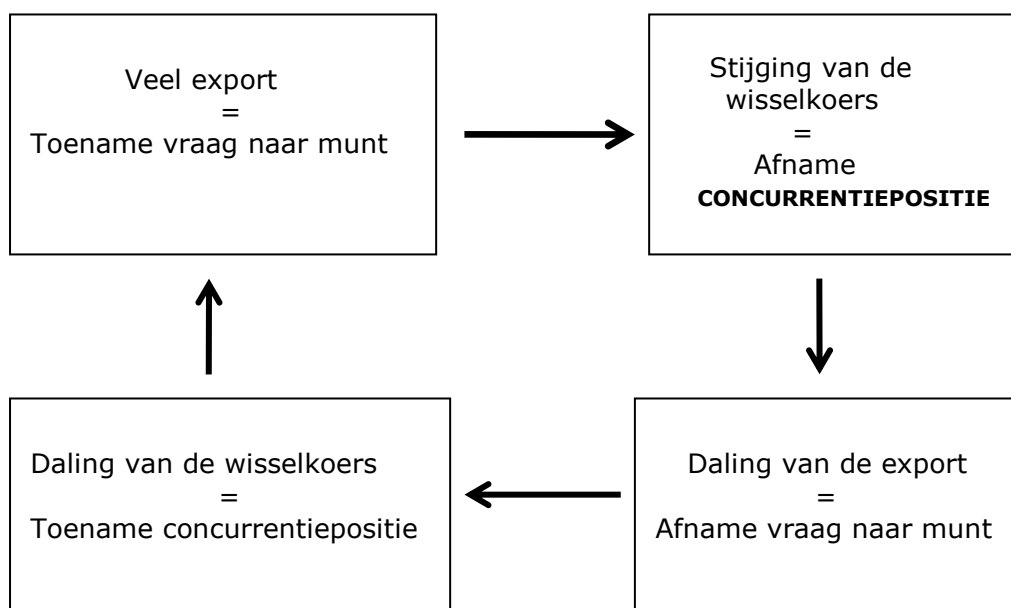
- Beschrijf wat er gebeurt met de handel tussen de VS en Europa.
- Wat gebeurt er met de koers van de dollar ten opzichte van de euro?
- Wat gebeurt er met de productie van Quatro in de VS ?
- Wat gebeurt er met de productie van Quatro in Europa ?

In die landen of economische blokken waar de ondernemingen telkens weer bezig zijn hun productieprocessen te verbeteren om nog efficiënter te kunnen produceren zal de inflatie laag zijn. Deze ondernemingen kunnen internationaal hun producten beter kwijt, dat betekent meer vraag naar hun producten en dus ook naar hun munt, waardoor de koers van die munt stijgt.

In landen waar de lonen flink stijgen, harder dan de arbeidsproductiviteit *, worden de producten duurder. Daar gaat de inflatie dan harder dan in andere landen. We zeggen dan dat de concurrentiepositie van de bedrijven in die landen verslechtert en dat leidt tot minder export, minder vraag naar de munt van die landen en een dalende koers voor die landen.

Is dat dan erg, een dalende koers?

We hebben gezien dat de koersdaling ervoor zorgt dat de producten van die landen, die te duur waren in het buitenland, door de koersdaling weer wat goedkoper worden, zodat de export weer wat toeneemt.

* arbeidsproductiviteit = productiewaarde/ ingezette arbeid of gemiddelde productiewaarde per werknemer

Opdracht 24.**VS in trek als vakantieland om lage dollarkoers en verkiezingsstrijd**

Den Haag - De ANWB verwacht dat het aantal vakanties in 2008 rond de 35 miljoen zal uitkomen. Vorig jaar steeg

Bron: Blik op nieuws.nl 8 januari 2008

het aantal buitenlandse vakanties met 5%, terwijl het aantal binnenlandse vakanties een lichte daling liet zien.

Lage dollarkoers ongunstig voor Europa

Een dalende dollarkoers zorgt niet automatisch voor dalende prijzen van Amerikaanse software. Wel kan

Bron: Computable 19 februari 2007

het de concurrentiepositie van Europese fabrikanten van communicatieapparatuur verzwakken.

Exportgroei bloemen en planten halveert tot 2% en waarde overschrijdt grens van € 2 miljard

Hoewel in drie van de vier maanden dit jaar een daling van de exportwaarde van bloemen en planten vanuit Nederland is geïncasseerd, ligt de groei tot en met april op 2%. De waarde komt daarmee uit op iets meer dan € 2 miljard. Het tuinplantenseizoen viel tegen en de hoge koers van de euro is een belemmering in de landen waarin tegen andere valuta moet worden

Bron: hbagbloemen.nl 21 mei 2008

afgerekend. In de drie belangrijkste landen Duitsland, Engeland en Frankrijk loopt de export in totaal echter 3% achter in vergelijking met vorig jaar. Door de groei in met name Oost-Europa is er nog een stijging van de exportwaarde, zo blijkt uit de maandelijkse exportstatistieken van HBAG Bloemen en Planten in Aalsmeer.

- Noem een voordeel en een nadeel van een lage dollarkoers voor Europeanen
- Heb jij persoonlijk liever een hoge of een lage dollarkoers? Motiveer je antwoord en houd rekening met voor- en nadelen.

Je kunt dus niet zomaar zeggen: een koersstijging is goed voor de economie van een land en een koersdaling slecht. Ook het omgekeerde is niet zomaar waar.

Uit de praktijk blijkt wel dat het voor de economie van een land goed is als de koers stabiel is en niet steeds hevig schommelt. Koersschommelingen zorgen voor onzekerheid en maken bedrijven bang om contracten te sluiten omdat ze niet weten wat de koers zal gaan doen.

Het is ook niet goed voor de economie van een land als de koers voortdurend daalt. Buitenlandse consumenten en producenten verliezen dan het vertrouwen in die munt en willen die munt niet meer. Dat betekent dat het aanbod van die munt toeneemt en de vraag daalt zodat de koers nog verder daalt. De munt kan dan internationaal onbruikbaar worden en dan kan het land vrijwel geen handel meer drijven met het buitenland. De ontwikkelingen rond de inflatie, de export en import en de wisselkoers hebben vooral betrekking op de langere termijn. Het kost even tijd voor er een nieuw evenwicht ontstaat.

3.2 De korte termijn

Op de korte termijn spelen er nog andere factoren een rol die van invloed zijn op de koers van een munt. Er zijn namelijk ook mensen en bedrijven die voortdurend bezig zijn hun geld zo goed mogelijk te beleggen. Ze zijn steeds op zoek naar het hoogste rendement, dat wil zeggen zoveel mogelijk **RENTE** of **WINST**. Daarbij kijken ze ook over de grenzen heen.

Stel dat de rente in de VS 6% is en in Nederland maar 4%. Het is dan interessant om je spaargeld om te zetten in dollars en op een Amerikaanse bank te zetten. Dit omzetten betekent vraag naar dollars en kan de koers van de dollar doen stijgen. Ook het kopen van Amerikaanse aandelen door Europeanen leidt op deze manier tot meer vraag naar de dollar en een hogere koers. Natuurlijk is het zo dat dit op grote schaal moet gebeuren wil de koers reageren. Alleen jouw spaargeld in Amerika beleggen is niet voldoende om de koers te beïnvloeden. Maar grote pensioenfondsen of levensverzekeringsmaatschappijen hebben met de grote bedragen waar zij mee werken wel invloed op de koers.

Zo hebben rentever verschillen tussen landen dus invloed op de geldstromen tussen landen. Het land met de hoogste rente trekt beleggers aan en ziet de vraag naar zijn munt toenemen en daarmee de koers stijgen.

Al deze transacties komen op de kapitaalrekening van de betalingsbalans terecht. De laatste tientallen jaren is het effect van deze kapitaaltransacties op de koers erg groot geworden. De koers van een munt is dan meer het resultaat van kapitaalstromen die over de gehele wereld gaan dan van de goederenstromen. Deze kapitaalstromen reageren snel op veranderende situaties waardoor de koersen op de korte termijn flink kunnen schommelen.

Opdracht 25.

De koers van de dollar is gedurende een maand gedaald van \$ 1 = € 0.74 naar \$ 1 = € 0,71.

- Bereken met hoeveel procent de koers van de dollar is gedaald ten opzichte van de euro
- Bereken met hoeveel procent de koers van 1 euro is gestegen ten opzichte van de dollar.
- Zou een belegger die voor een jaar geld (€ 1.000.000) op een spaarrekening in de VS had gezet (en dus dollars had gekocht), blij met deze ontwikkeling of niet?
Verklaar je antwoord.
- Welk ander gegeven zou je moeten weten om een preciezer te kunnen geven.

We hebben gezien dat een stijging van de rente spaarders en beleggers aantrekt en leidt tot een stijging van de koers van de munt. (Een stijging van de rente is voor de andere groep beleggers, de investeerders, juist helemaal niet prima. Geld lenen kost in het land meer en betekent lagere winsten. Op lange termijn schrikt een rentestijging buitenlandse investeerders daarom juist af).

Speculanten, mensen die proberen geld te verdienen door te gokken op toekomstige gebeurtenissen, weten ook hoe dit werkt. Als zij dus vermoeden dat de rente in Amerika wel eens zou kunnen gaan stijgen dan kopen zij vast dollars omdat die meer waard worden als de rente echt stijgt. Zo zal de stijging van de koers al plaatsvinden voordat de

rente echt stijgt. Als die rente dan eenmaal stijgt dan zal de stijging van de koers niet meer zo groot zijn (omdat de speculanten dan hun meer waard geworden dollars weer verkopen).

[http://www.rtl.nl/\(vm=/financien/rtlz/home\)/system/video/html/components/financien/rtlz/miMedia/2007/we_ek45/do_1100_van_vliet.avi_plain.xml](http://www.rtl.nl/(vm=/financien/rtlz/home)/system/video/html/components/financien/rtlz/miMedia/2007/we_ek45/do_1100_van_vliet.avi_plain.xml)

SAMENGEVAT KUNNEN WE ZEGGEN DAT DE INFLATIE EN DE RENTE TWEE HELE BELANGRIJKE FACTOREN ZIJN DIE INVLOED HEBBEN OP INTERNATIONALE FINANCIËLE TRANSACTIES EN DAARMEE DE KOERS VAN EEN VALUTA. DE INFLATIE HEEFT VOORAL INVLOED OP DE GOEDEREN EN DIENSTEN EN DUS OP DE LOPENDE REKENING VAN DE BETALINGSBALANS EN DE RENTE VOORAL OP DE KAPITAALSTROMEN DIE OP ZOEK ZIJN NAAR HOOG RENDEMENT EN OP DE KAPITAALBALANS GENOTEERD STAAN.

De kapitaalstromen hebben vooral invloed op de korte termijn en de goederen- en dienstentransacties vooral op de wat langere termijn.

De gevolgen van bv. een stijging van de wisselkoers zijn vooral te merken bij de export en import. De exportgoederen worden duurder in het buitenland. De prijs van een kilo kaas blijft in euro's hetzelfde, maar Amerikanen moeten meer dollars neerleggen voor één euro dus in dollars is de kaas duurder geworden.

De prijs van importgoederen daalt in euro's. De prijs in dollars blijft gelijk, maar Nederlanders krijgen meer dollars voor één euro.

Als je nu voor de goederen die je exporteert veel grondstoffen moet importeren dan ben je voor je grondstoffen goedkoper uit. Hierdoor heb je minder last van prijsstijging van je product in het buitenland door een koersstijging van je munt.

Een getallenvoorbeeld:

Opdracht 26.

Twee Nederlandse bedrijven exporteren naar de VS. Kernhemia exporteert kaas voor een prijs van € 15,- per kilo en de Lynx sigarenfabriek exporteert een doos sigaren voor € 15,-.

Kernhemia maakt de kaas van echte Hollandse melk. Lynx maakt de sigaren van tabak uit Sumatra, Indonesië. Er gaat voor 115.504 Rupiah aan tabak in (koers van 01 juni 2008)

De wisselkoersen zijn op 01 juni 2008: € 1,- = \$ 1,56

€ 1,- = 14.438,= Rupiah

De koers van de euro stijgt in juni met 10% zowel ten opzichte van de dollar als ten opzichte van de Rupiah. Het voordeel van de goedkopere inkoop wordt doorberekend in de verkoopprijs van de sigaren.

- Wat wordt de nieuwe koers van de euro in dollars en rupiah.
- Bereken de nieuwe verkoopprijzen van kaas en sigaren in dollars.

3.3 Interventie

In Module 5: Marktmissers hebben we geleerd dat een overheid in de markt in kan grijpen als de uitkomst van de markt strijdig is met het "algemeen belang". Ook op de valutamarkt komt **overheidsingrijpen** voor.

Als de politieke meerderheid in een land vindt dat de koers van zijn munt te laag is voor de eigen economie kan men besluiten hier iets aan te doen. De **CENTRALE BANK** van dat land kan met de voorraad buitenlandse valuta die ze beheert in het internationale communicatienetwerk gaan meespelen en met de voorraad buitenlandse valuta de eigen munt gaan opkopen. Zo komt er meer vraag naar de eigen munt en stijgt de koers. Je begrijpt dat die centrale bank dat kan volhouden totdat de voorraad buitenlandse valuta op is (tegenwoordig zijn de benodigde bedragen om een koers te beïnvloeden zo groot dat deze manier van ingrijpen bijna niet meer wordt toegepast).

Er is nog een tweede manier waarop de centrale bank kan proberen de vraag naar de eigen munt te vergroten.

De centrale bank kan de rente verhogen die de gewone banken moeten betalen voor een lening bij de centrale bank. Deze gewone banken rekenen hun klanten ook weer een hogere rente en geven ook een hogere rente voor spaargeld. Deze hogere rente lokt buitenlandse beleggers naar dit land, die eerst hun eigen munt omwisselen voor de munt van dit land. Zo ontstaat er meer vraag naar de munt van dit land en stijgt de koers.

Opdracht 27.

VS zijn hun rentewapen kwijt

AMSTERDAM - De Fed heeft de Amerikaanse rente verlaagd naar 0 tot 0,25 procent. Het is de laagste rente in de geschiedenis van de Fed.

De renteverlaging is bedoeld om de economie weer aan de gang te krijgen.

Door de lage rente wordt lenen goedkoper voor bedrijven en particulieren. Vooral voor huizenbezitters is dat goed nieuws.

Steeds meer Amerikanen hebben moeite hun hypotheek te betalen.

Voor banken wordt het bovendien minder aantrekkelijk hun geldaan de staat uit te lenen. Daardoor zullen ze

Bron: AD 16 december 2009

eerder geld uitlenen aan bedrijven en particulieren.

De maatregel betekent wel dat de Fed het rentewapen niet langer kan gebruiken om de economie te stimuleren. Aanstaaend president Barack Obama zei daarom dat het aan de Amerikaanse regering is met belastingmaatregelen te komen als de rente niet lager kan.

Op de beurs in New York vlogen de koersen omhoog na de bekendmaking van de renteverlaging. Vooral de bank aandelen profiteerden. De dollar daalde ten opzichte van de euro.

- Leg uit wat bedoeld wordt met "rentewapen".
- Leg uit waarom de koers van de dollar zal dalen als de "**Fed**" (de Amerikaanse centrale bank) de Amerikaanse rente laat dalen.
- Leg uit welke Europese bedrijven niet gelukkig zijn met een lage dollar.
- Leg uit welke Europese bedrijven juist wel gelukkig zijn met een lage dollar.

Waarom maken landen zich druk om de koers van hun munt?

De koers heeft grote invloed op de exportmogelijkheden van een land. Een hoge koers belemmert de export. Daar staat wel weer tegenover dat de import (van grondstoffen bijvoorbeeld) goedkoper wordt. Je kunt dus niet altijd zo maar zeggen dat een koersdaling goed is voor een land.

De stabiliteit van de koers van de munt is ook van belang voor de buitenlandse beleggers die van plan zijn hun geld in dat land te beleggen. Ze durven dit niet aan als de koers van het land dalend is, want dan krijgen ze na een periode sparen minder eigen munten terug voor hun spaargeld + rente en zijn ze er niets mee opgeschoten.

Opdracht 28.

Harry Potter is een enthousiast spaarder. Hij heeft op 1 januari 2008 € 10.000,- aan USD op een Amerikaanse bank gezet tegen een koers van € 1, = \$ 1,40. Hij ontving op de Amerikaanse bank 4,5% rente terwijl hij in Nederland maar 3% kon krijgen. Op 1 januari 2009 wisselt hij zijn spaargeld inclusief de rente weer om in euro's tegen een koers van € 1,- = \$ 1,56.

Bereken of Harry zijn geld niet beter op een Nederlandse bank had kunnen zetten.

Een munt met een sterk schommelende koers is dus voor spaarders en investeerders niet erg aantrekkelijk en kan er voor zorgen dat de kapitaalstroom naar het land opdroogt. Zo kan een land in de problemen komen.

Vooraf om deze reden bemoeien overheden zich met de valutamarkt.

Opdracht 29.

Onderstaand artikel komt uit de Volkskrant van februari 1998.

In die tijd werd de Amerikaanse dollar als redelijk stabiel beschouwd.

Lees de tekst en maak de vragen die er onder staan

Soeharto overweegt Indonesische munt vast te klinken aan dollar; Koers rupiah schiet met 30 procent omhoog

Alleen al het gerucht dat Indonesië binnenkort de wisselkoers van de rupiah zal vastklinken aan de dollar, heeft de koers van de munt omhoog doen schieten. De rupiah steeg gisteren met bijna 30 procent en kwam uit op 7450 voor een dollar. Begin dit jaar moest nog 17 duizend rupiah voor een dollar worden betaald.

Bron: Volkskrant 11 februari 1998

Het gerucht over het vastklinken van de wisselkoers kwam op gang nadat president Soeharto afgelopen maandag zei dat de koers van de rupiah op een 'bepaald niveau' moet worden vastgezet. Soeharto kondigde bovendien maatregelen aan om speculatie tegen de rupiah te voorkomen. (...)

- Leg in een paar woorden uit waarom de regering van Indonesië het belangrijk vindt dat het vertrouwen in de rupiah hersteld wordt.
- Leg uit waarom het vastklinken van de rupiah aan de Amerikaanse dollar het vertrouwen in de rupiah kon vergroten.
- Als de rupiah aan de dollar is vastgeklonken heeft dat gevolgen voor de goud- en deviezenvoorraad die de Indonesische Centrale Bank moet aanhouden? Beschrijf deze gevolgen.

Voor een recenter voorbeeld van (ont)koppeling van munten:

<http://nos.nl/audio/166167-china-koppelt-yuan-los-van-dollar.html>

Hoofdstuk4: De koers van de dollar

4.1 Verstoringen van de markt

Al vele jaren is de dollar de belangrijkste munteenheid ter wereld (sleutelvaluta). Heel veel transacties, ook tussen partijen die beide niet in de VS gevestigd zijn, worden afgehandeld in dollars. Dit is zo ontstaan omdat de Amerikaanse economie de grootste en belangrijkste ter wereld was. Veel mensen hadden dan ook een groot vertrouwen in de dollar.

Deze bijzondere situatie zorgt ervoor dat de koers van de dollar zich anders gedraagt dan je op basis van de Amerikaanse betalingsbalans zou verwachten.

De VS zelf hebben grote tekorten op de betalingsbalans. Zij importeren veel meer goederen dan ze exporteren. Dit zou bij de meeste landen leiden tot een daling van de wisselkoers, een daling van de import en een toename van de export zodat het tekort zou verdwijnen.

Er is echter een voortdurende wereldwijde behoefte aan dollars. Deze worden gebruikt voor betaling van de aankoop van grondstoffen en olie. Door deze voortdurende vraag naar dollars zakt de koers van de dollar niet zoals je zou verwachten.

Opdracht 30.

US balance of payments deficit hits another record

Nick Beams

(...)

The only way the US could export its way out of the crisis would be if economic growth in the rest of the world proceeded at a significantly higher rate than the American economy. But here a vicious circle is in

Bron: wsws.org 16 maart 2006

operation because economic growth in the rest of the world is itself highly dependent on an expanding US market. This is especially the case in Asia where economic growth is increasingly being fuelled by exports to China where goods are manufactured for the American market

- Welke oplossing voor de betalingsbalanstekorten wordt hier voorgesteld?
- Waarom zal die oplossing zich niet voordoen volgens dit artikel?

Opdracht 31.

Sommige economen beweren dan ook dat de VS zich de tekorten op de betalingsbalans kan permitteren omdat de dollar een internationale munt is geworden.

Andere economen stellen dat de groei en de welvaart in Europa en Azië te danken is aan de bestedingsdrift van de Amerikanen.

Geef een verklaring voor de beide standpunten van deze economen.

Opdracht 32.

- Zou de Euro de plaats van de dollar kunnen gaan innemen op de internationale grondstoffenmarkten?
- Wat is daar dan eventueel voor nodig?
- Welke rol speelt de Chinese munt op het internationale toneel?

4.2 Vertrouwenscrisis

De situatie kan voor een land helemaal uit de hand lopen als het internationale vertrouwen in de munt van dat land verdwenen is. Dat betekent dat buitenlandse handelspartners en buitenlandse beleggers die munt niet meer willen hebben. De vraag daalt dan zeer sterk en de koers dus ook. Zo'n land kan dan niet meer importeren, komt zonder grondstoffen te zitten en de productie stagneert.

Zo leidde een valutacrisis in Zuidoost Azië in 1997 in Zuid-Korea tot een bijzondere actie. De centrale bank van Zuid-Korea riep de inwoners op om goud in te leveren zodat daarmee weer geïmporteerd en geproduceerd kan worden. Als de economie zich dan weer zou hebben hersteld kregen de inwoners hun geld/goud weer terug.

Opdracht 33.

'Internationaal plan voor redding dollar'

TOKIO – De Verenigde Staten, de Europese Centrale Bank en Japan hebben eerder dit jaar een reddingsplan voor de dollar opgesteld. Het plan moest in werking treden als de Amerikaanse munteenheid in een vrije val terecht zou komen.

Dat meldde de Japanse zakenkrant Nikkei donderdag.

De drie partijen maakten in maart afspraken over een gezamenlijke interventie als de dollar hevig in waarde zou dalen.

(...)

Inflatie

Afgelopen voorjaar baarde de dalende dollar Washington steeds meer zorgen omdat een zwakke valuta de inflatie zou kunnen opjagen.

Europa en Japan waren ook niet gelukkig met de goedkope dollar omdat Europese en Japanse producten voor Amerikanen steeds duurder werden. De afgelopen weken heeft de dollar zich hersteld. Een euro kostte donderdag 1,4785 dollar.

Vertrouwen

Hoewel het plan niet is uitgevoerd, denken analisten dat door het bestaan ervan het vertrouwen van handelaren in de dollar de komende tijd verder zal toenemen. De laatste keer dat een gezamenlijke interventie op de valutamarkten plaatsvond was in september 2000.

Toen krikten de ECB en de centrale banken van Japan, Groot-Brittannië en de VS de koers van de euro op.

Bron: Nu.nl 28 augustus 2008

- Leg uit waarom het vertrouwen in de dollar toeneemt als men weet dat er achter de schermen aan een internationaal plan voor redding van de dollar wordt gewerkt.

Veel landen hebben geld uitgeleend aan de Verenigde Staten. Vooral China heeft voor miljarden dollars aan Amerikaans **staatsobligaties** aangekocht.

- Welk belang heeft China bij het internationale reddingsplan.

Olie wordt verhandeld in dollars.

- Welke gevolgen zal een zwakke dollar hebben voor de deviezenrekening van een land als Koeweit?
- Welke maatregelen zullen olieproducerende landen kunnen treffen om minder afhankelijk te worden van de USD.

Hoofdstuk 5: Context- en oefenopgaven

Opdracht 34.

Eerste valutafonds voor ontwikkelingslanden

Ondernemers in ontwikkelingslanden en hun lokale banken zijn zeer kwetsbaar voor een valutacrisis. Dit komt omdat hun economie op grote schaal door dollars en euro's gefinancierd is, terwijl inkomsten in lokale valuta binnenkomen. The Currency Exchange Fund (TCX) biedt als eerste ter wereld een oplossing voor dit probleem.

Dankzij TCX, waarin elf financiële instellingen voor 300 miljoen dollar participeren, kunnen lange termijn lokale valuta leningen t.w.v. in totaal 1,2 miljard dollar verstrekt worden. TCX wordt morgen, in aanwezigheid van de investeerders, in Amsterdam gelanceerd. TCX is het eerste valutafonds voor ontwikkelingslanden ter wereld. TCX onderzoek wijst uit dat door het spreiden van risico's over tenminste 20 valuta uit de hele wereld, het valutarisico 75% kleiner is dan wanneer een financiële instelling zelf een lening in één valuta uitzet. Hierdoor worden de risico's voor bank en ondernemer zodanig acceptabel dat het verstrekken van leningen in lokale valuta aantrekkelijk wordt. Het resultaat: drastisch verbeterd ondernemersklimaat, significant verlaagde faillissementsrisico en een investering in de groei van lokale kapitaalmarkten.

De TCX investeerdersgroep bestaat naast FMO, het Nederlandse Ministerie voor Ontwikkelingssamenwerking, ABN Amro, Oikocredit en de ontwikkelingsbanken van Duitsland, Zuid-Afrika, België, Noorwegen, Denemarken en Spanje. Daarnaast hebben de ontwikkelingsbank van Frankrijk, en een aantal regionale multilaterale ontwikkelingsbanken zich gecommitteerd om later dit jaar in TCX te investeren.

De investeerders van TCX zullen speciale aandacht wijden aan projecten in Sub-Sahara Afrika, en investeringen in microfinancieringsinstellingen, betaalbare huisvesting en infrastructuur projecten.

Minder faillissementen bij valutacrisis

Een land dat getroffen wordt door een valutacrisis heeft gemiddeld 10 jaar nodig om economisch weer op te krabbelen. Als het merendeel van de bedrijven en hun lokalen banken met lokale valuta gefinancierd zouden zijn in plaats van met dollars of euro's, dan zou de economische klap veel kleiner zijn. Het introduceren van risicoreducerende vehikels als TCX heeft dus de potentie om de schadelijke effecten van valutaschokken te absorberen. Het positieve effect hiervan op ontwikkelingseconomieën is immens.

Nederland innoveert ontwikkelingssamenwerking

Nederland neemt, door de samenwerking van FMO, het Ministerie voor Ontwikkelingssamenwerking, ABN Amro, en Oikocredit, meer dan de helft van het TCX fonds voor haar rekening. De Nederlandse inbreng in dit innovatieve concept, dat hopelijk wereldwijd navolging zal krijgen, is onmiskenbaar aanwezig. Bert Koenders, Minister voor Ontwikkelingssamenwerking: "Succesvolle lokale ondernemingen zijn een voorwaarde voor de ontwikkeling van een duurzame en stabiele lokale economie. Uiteindelijk zal de bestrijding van armoede moeten voortkomen uit de veerkracht van plaatselijke ondernemers. Een relatief kleine bijdrage vanuit mijn budget leidt tot een enorme hefboomwerking. Kortom, een goed voorbeeld van moderne ontwikkelingsamenwerking."

Bron: Ezpress.eu 5 september 2007

- a. Leg uit waarom deze landen zo gevoelig zijn voor een valutacrisis
- b. Leg in je eigen woorden uit hoe dit fonds werkt.

Opdracht 35.

Werknemers flitsen te weinig

"Globalisering leidt tot angst voor grote volksverhuizingen. Door discussies over de versoepeling van het ontslag en flexibel werken, groeit de vrees voor teveel flexibiliteit op de arbeidsmarkt. Die zorg is niet terecht", stelt Jules Theeuwes, directeur SEO Economisch onderzoek. "Er is zowel nationaal als internationaal eerder sprake van te weinig dan teveel arbeidsmobiliteit."

"Dat lijkt paradoxaal", geeft Theeuwes toe. "Immers in elke familie werkt wel een neef of een nicht in den vreemde. De arbeidsmarkt is een massale stoelendans geworden. Dagelijks wisselen duizenden van baan, verliezen en vinden een baan, gaan met pensioen of starten hun eerste baan. De flexibiliteit op de arbeidsmarkt is enorm en tegelijkertijd minder dan optimaal. Dat is goed te zien in een vergelijking met de ultieme flexibiliteit van flitskapitaal."

Flitskapitaal

"Flitskapitaal is geld dat van het ene eind van de wereld naar de andere 'flits' om te profiteren van minimale verschillen in rendement", legt Theeuwes uit.

"Kapitaalstromen hebben de beweeglijkheid van water. Water stroomt van hoog naar laag en maakt het wateroppervlak egaal. Kapitaal stroomt van laag naar hoog rendement en maakt de koersen egaal. Daarmee is niet gezegd dat kapitaalmarkten altijd perfect werken. Maar veel grotere flexibiliteit als die waarmee miljoenen met de click van de muis van New York naar Tokio vloeien is niet voorhanden. Alle bekende

mogelijkheden om profijtelijk te handelen worden ingepikt en tekorten en overschotten weggepoetst. Vierentwintig uur per dag zijn er overal op de wereld dezelfde rendementen.

Hazewind vs slak

"Kapitaal beweegt zich als een hazewind in een open veld terwijl arbeid zich verplaatst met de snelheid van een slak op leeftijd. Want in tegenstelling tot kapitaal, gaat mobiliteit van arbeid gepaard met forse kosten. Niet alleen materiële, maar ook psychische kosten. Wie over de grens werkt, verlaat niet alleen familie en vrienden, ook eventuele kinderen moeten naar een andere school. En een partner moet eveneens zijn of haar draai in het nieuwe land zien te vinden. Kortom, er zijn veel meer drempels door informatieproblemen op de arbeids- dan op de kapitaalmarkt. Zijn de verschillen tussen een baan hier of elders complex, een kind kan het verschil zien tussen de Yen-Dollar-wisselkoers. Terwijl na drie sollicitatiegesprekken en een dure assessment werkgever en werknemer nog altijd niet weten wat ze aan elkaar (zullen) hebben."

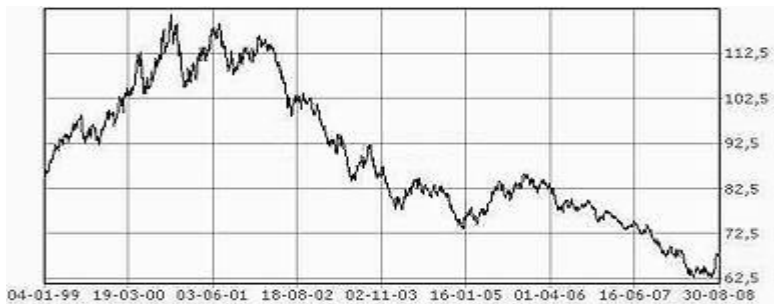
"Door die drempels op de arbeidsmarkt is de beweeglijkheid van arbeid altijd minder dan optimaal. Daardoor verdienen mensen met dezelfde baan toch niet hetzelfde salaris. Daardoor zijn er altijd tegelijkertijd werklozen en openstaande vacatures. Daardoor blijven mensen vastgeroest zitten in hun huidige baan, terwijl er ergens anders een betere baan is."

Bron: SEO.nl 23 juni 2008

- a. Ben je het met prof. Theeuwes eens dat **flitskapitaal** (voor de definitie zie de tekst) goed is voor de vermogensmarkt? Geef argumenten.
- b. Welke effecten zouden er optreden als arbeid zich net zo snel zou kunnen verplaatsen over de aardbol als kapitaal. Betrek in je antwoord de lonen, de prijzen en de wisselkoersen.
- c. Wat is het verband tussen de artikelen uit opgave 34 en 35? Motiveer je standpunt.

Opdracht 36.

Grafiek 1.

Bron: <http://www.dollarkoers.nl/dollar-koers-verloop.shtml>

In grafiek 1 zie je de koersontwikkeling van de dollar in de afgelopen jaren.

- Geef op basis van wat je geleerd hebt in deze lesbrief een mogelijke verklaring voor de daling van de dollarkoers.
Zoek zo nodig op het internet naar mogelijke verklaringen of feiten die van belang kunnen zijn in dit verband.
- Zal de Chinese munteenheid de rol van de dollar kunnen overnemen in de toekomst? Zo ja, onder welke voorwaarden zou dat dan kunnen?

Register

Begrip	pagina
BETALINGSBALANS	10
CENTRALE BANK	23
CONCURRENTIEPOSITIE	19
Dienstenrekening	11
Exportwaarde	10
FED	23
Flitskapitaal	28
Formeel saldo	13
Goederenrekening	11
Goud- en deviezenvoorraad	13
Importwaarde	10
INFLATIE	18
Inkomensrekening	11
INVESTEREN	9
KAPITAALREKENING	10
kapitaalimport	8
LOPENDE REKENING	10
Materieel saldo	12
Overheidsingrijpen	23
RENTE	21
Salderingsrekening	13
Staatsobligaties	26
VALUTAMARKT	4
VALUTARISICO	5
WINST	21
WISSELKOERS	3